

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien uppgift är att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet till samhällets gagn främja jordbruk och skogsbruk samt därtill knuten verksamhet.

KSLA:s portalparagraf

MÅNADENS KARTA 3

Skördetröskor 1944–2005

Skördetröskorna utgjorde en teknikinnovation, där flera tidigare separata moment kunde samordnas. Detta medförde att man kunde skörda större arealer med färre antal människor. Tidiga skördetröskor fanns redan under 1800-talet främst i USA och Australien, där de fick stor betydelse. I Europa fick de en bredare spridning mycket senare. Dessa tidiga skördetröskor drogs av en dragare eller senare efter en traktor. Först efter Andra världskriget fick självgående skördetröskor ett genomslag. De fick då det utseende vi är vana vid idag, även om tekniken har utvecklats och moderniserats över tid. Miljön för föraren har förbättrats, liksom möjligheten att styra och övervaka arbetet på olika sätt. Skördetröskans införande medförde också att man behövde investera i spannmålstorkar och skulltorkar då skörden vanligtvis var mer fuktig än när den var tidigare då den fick torka ute på åkern innan man tog in den.

Att antalet skördetröskor varierar över landet är inte oväntat, det speglar åkerarealernas storlek och antalet jordbruk. Slättbygderna i Skåne, Skaraborg, Östergötland och Mälardalen har således tidigt ett stort antal skördetröskor, medan skogslänen har färre under hela perioden. Ser man till utvecklingen över tid var det under 1950-talet endast ett fåtal gårdar som hade en skördetröska.

I vissa regioner var jordbruken tidiga att införa skördetröskor. I Malmöhus län fanns exempelvis redan år 1944 hela 129 stycken av totalt 417 i landet. År 1951 hade antalet i länet tiodubblats till 1 292 stycken och år 1966 fanns det enligt statistiken som flest, 5 491 stycken, medan det senare minskade för att år 2005 fanns endast 1 705 stycken i länet av totalt 27 630 i landet som helhet. I Norrlandslänen var det inte vanligt med skördetröskor under 1940- och 1950-talet. Det absoluta antalet var genomgående lågt, men intressant nog minskade de inte heller lika mycket som i andra delar av landet. Norrbotten hade således inga skördetröskor 1944, men hade ca 400 på 1980-talet, vilket inte hade minskat till mer än 331 år 2005.

Under 1960- och 1970-talet var antalet skördetröskor som störst, sedan kom de att minska i de flesta områdena, särskilt i den centrala jordbruksområdena. Här påverkade både nedgången i arealer men säkerligen också nedgången i antal aktiva jordbruk. Markerna som tidigare hörde till ett antal gårdar kom att brukas av en enda gård. En modern skördetröska kan också klara av större arealer än de äldre. Skärbordet på de tidiga skördetröskorna var fast monterat och bredden var då begränsad av vägnars bredd på väg till fältet. När man ändrade konstruktionen så kunde skärbordet transporteras efter maskinen och kopplas till på åkern. Då kunde bredden utökas betydligt från kanske i praktiken 2,5–3,5 meter eller då man oftare använder fot i detta sammanhang 8–14 fot. På 1970- och 1980-talet var det inte ovanligt att en skördetröska var många gånger bredare än vägen. Bredden utökas hela tiden och kräver också större kraftigare maskiner. Det finns idag kommersiellt tillgängliga tröskor på 50 och till och med 60 fot.

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien,
KSLA

Drottninggatan 95 B

Box 6806

113 86 Stockholm

tel 08 5454 7700

akademien@ksla.se

www.ksla.se

Facebook: Kungl. Skogs- och Lantbruks-

akademien (KSLA) @KSLAKademien

LinkedIn: Kungl. Skogs- och Lantbruks-

akademien

Twitter: KSLA @KSLA_Academy

Instagram: skogs_lantbruksakademien

Kartan baseras på Jordbruksverkets statistik och visar antalet skördetröskor från perioden 1944 till 2005 för respektive län. Länen är den äldre länsindelningen för 1995 även för uppgifterna från 2005. I slutet av Andra världskriget fanns mycket få skördetröskor i landet. Under 1950- och 1960-talet ökade de kraftigt. De större jordbruksbygderna framträder tydligt på kartan. Malmöhus län når tidigt en topp i antalet skördetröskor, enligt denna statistik år 1966. I andra län nåddes toppen några decennier senare för att sedan generellt sett minska de senaste 20 åren.

Källor och referenser:

Data över mekanisering "Maskiner per län/riket. År 1944–2005", Jordbruksverket JISINSM1, finns tillgängligt att ladda ner från Jordbruksverket. Kopplat till en digital karta över länsindelningen år 1995.

Jonsson, Ulf (1994) Från hästkärva till skördetröska: jordbruk och jordbruksarbete under 1900-talet, Ingår i: *Svensk historia underifrån*. Redaktion: Gunnar Broberg, Ulla Wikander, Klas Åmark, Stockholm: Ordfront. ISBN 91-7324-422-8; s. 199–220, ill.

Morell, Mats (2001) Jordbruksteknik och mekanisering, Ingår i: Morell, Mats Det svenska jordbrukets historia; Bd 4, *Jordbruket i industrisamhället 1870–1945*, ISBN 91-27-35223-4; s. 262–294.

Jansson, Ulf (red.) (2011): *Jordbruk och skogsbruk i Sverige sedan år 1900: en kartografisk beskrivning*, Sveriges Nationalatlas, Norstedts, Stockholm, 323 s.

